

BO
GO
WIE

JACEK MIKOŁAJCZYK

i HE
ROSI

Mity greckie
w obrazach
wielkich mistrzów

AUTOR **Jacek Mikołajczyk**

KONCEPCJA **Andrzej Wienczek**

PROJEKT GRAFICZNY WNĘTRZA I OKŁADKI **Michał Piekarski**

REDAKCJA **Ewa Binda**

KOREKTA **Ewa Binda**

SKŁAD **Studio Litera Luba Ristujczina** WWW.STUDIOLITERA.PL

ZDJĘCIA NA OKŁADCE I OBWOLUCIE

PRZÓD **Bridgemanart**

TYŁ **Corbis/Fotochannels** ARALDO DE LUCA (1); ALEXANDER BURKATOVSKI (2); ALFREDO DAGLI ORTI (3); KEN SCICLUNA (4); ELIO CIOL (5)

SKRZYDŁO LEWE **Corbis/Fotochannels** BURSTEIN COLLECTION (1); ARALDO DE LUCA (2, 3); CHRISTIE'S IMAGES (4)

SKRZYDŁO PRAWY **Corbis/Fotochannels** FRANCIS G. MAYER (1); CHRISTIE'S IMAGES (2, 4); J. MIKOŁACZYK (3)

BIELSKO-BIAŁA **2024**

COPYRIGHT © **Wydawnictwo Od.Nowa**

WYDAWNICTWO **Od.Nowa Sp. z o.o.**

BIURO@WYDAWNICTWO-ODNOWA.PL

WYDANIE II

ISBN 978-83-63425-54-8

Spis treści

BOGOWIE

10 ZEUS

PAN NA OLIMPIE

18 HERA

ZAZDROSNA KRÓLOWA

24 HADES

WŁADCA PODZIEMI

30 POSEJDON

PAN MÓRZ

36 HESTIA

ULUBIENICA GREKÓW

42 DEMETER I KORA

MISTERIUM NATURY

50 ATENA

OPIEKUNKA HEROSÓW

58 HERMES

BOSKI POSŁANIEC

64 AFRODYTA

NAJPIĘKNIEJSZA Z BOGIŃ

72 ARES

BÓG ZNIENAWIDZONY

78 APOLLO

NAJPIĘKNIEJSZY Z BOGÓW

86 ARTEMIDA

DZIEWICA ŁOWCZYNI

92 HEFAJSTOS

ZMYŚLNY KOWAL

98 DIONIZOS

OBCY BÓG

HEROSI

108 PROMETEUSZ

PRZYJACIEL CZŁOWIEKA

114 HERAKLES

NAJWIĘKSZY Z HEROSÓW

130 TEZEUSZ

HEROS I POLITYK

142 PERSEUSZ

POGROMCA MEDUZY

150 JAZON

DOWÓDCA HEROSÓW

160 ACHILLES

BOHATER SPOD TROI

168 ODYSEUSZ

PRZEBIEGLY WĘDROWIEC

178 DEDAL

WIELKI WYNAŁAZCA

184 INDEKS dzieł i autorów

212 SŁOWNICZEK wybranych postaci i terminów użytych w książce

Drzewo genealogiczne bogów i herosów

KORA / PERSEFONA

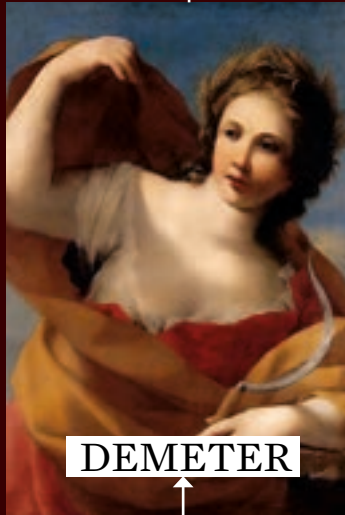
ARES

HEFAJSTOS

HESTIA

DEMETER

HERA

HADES

REA

KRONOS

AFRODYTA

MATKA ZIEMIA

URANOS

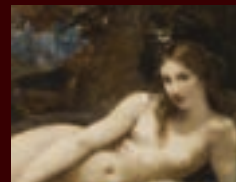
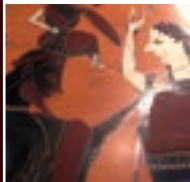

PIANA MORSKA

ATENA

METYDA

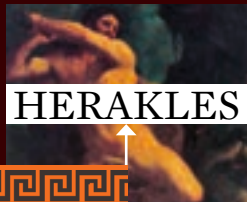
ARTEMIDA APOLLO

LETO

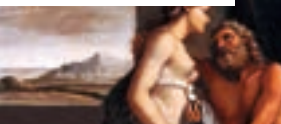
PERSEUSZ

DANAE

HERAKLES

ALKMENA

DIONIZOS

SEMELE

HERMES

ZEUS

MAJA

HEBE

TEZEUSZ

POSEJDON

AJTRA

ZE ZEUS

pan na Olimpie

Władca bogów i ludzi.

Był najmłodszym synem Kronosa, najmłodszego z tytanów. Zdetronizował swego poprzednika, który zresztą również przemocą wyrwał władzę swemu ojcu, Uranosowi.

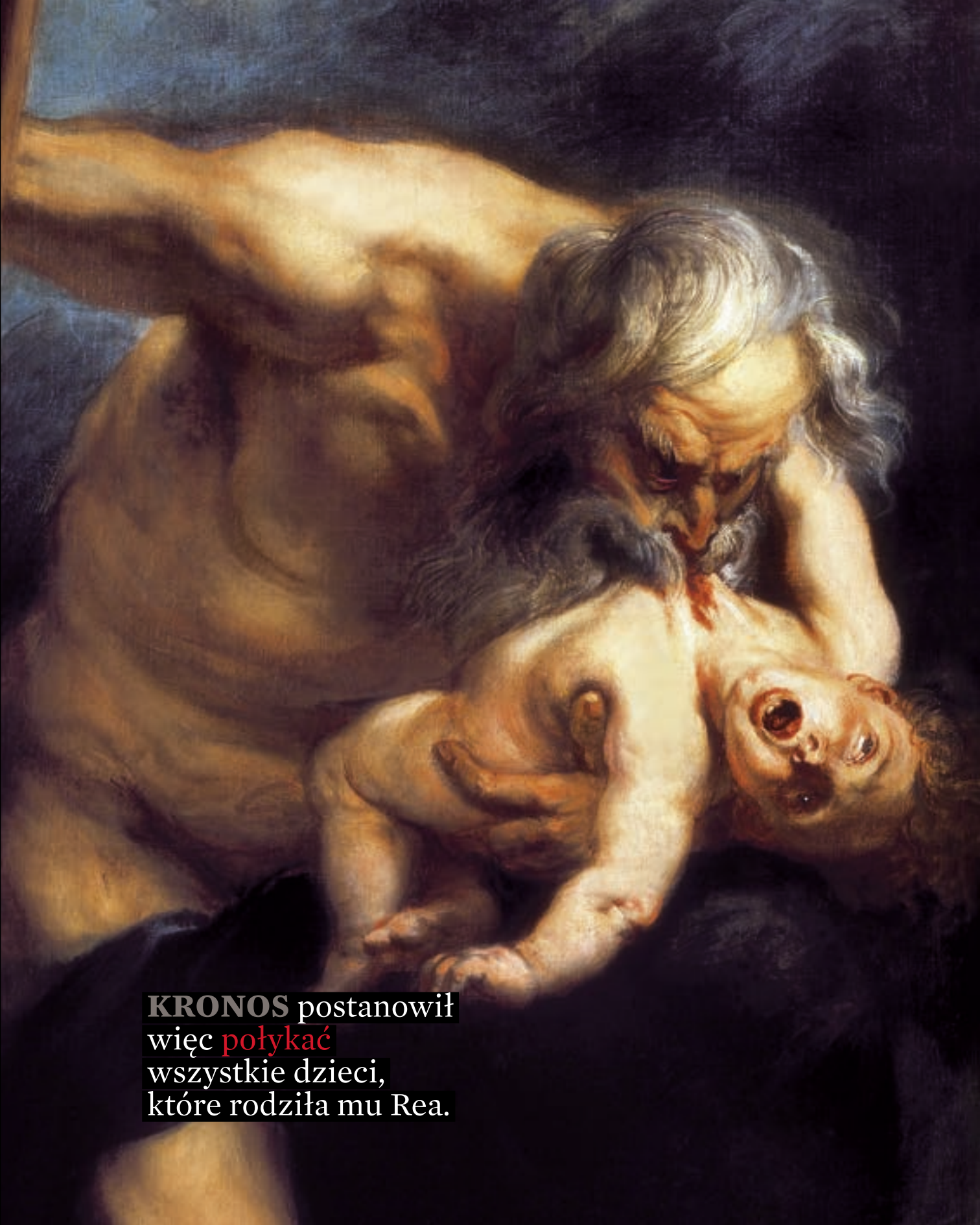

Już same narodziny największego z bogów były wydarzeniem niezwykle dramatycznym. Pokonany przez Kronosa Uranos resztką sił przepowiedział swemu zwycięzcy, że on także zostanie pozbawiony władzy przez syna. Kronos postanowił więc połykać wszystkie dzieci, które rodziła mu żona, Rea. Taki właśnie los spotkał Hestię, Demeter, Herę, Hadesa oraz Posejdona. Zrozpaczona Rea zwróciła się o pomoc do swoich rodziców, Uranosa i Gai, którzy – dostrzegłszy okazję do

Małego Zeusa
WYKARMIŁA
swym mlekiem
nimfa-koza **Almatea**,
której róg władca
bogów zamienił
w cudowny róg
obfitości.

KRONOS postanowił
więc **połykać**
wszystkie dzieci,
które rodziła mu Rea.

zemsty – poradzili jej, by powiła syna w tajemnicy, a mężowi podsunęła owinięty w pieluchy kamień. Zeus przyszedł na świat w nocy, na górze Lykajon w Arkadii. Rea oddała go pod opiekę Gai, która ukryła niemowlę w Lyktos na Krecie. Matka Ziemia wyznaczyła mu na piastunki nimfy Adrasteję i jej siostrę Io. Małego Zeusa wykarmiła swym mlekiem nimfa-koza Amaltea, której róg władca bogów zamienił później w cudowny róg obfitości, na życzenie właściciela wypełniający się owocami. Z kolei ze skóry kozy po jej śmierci Zeus zrobił sobie tarczę – słynną egidę.

Amaltea zawiesiła kołyskę z młodym bogiem na drzewie, by chłopca nie można było znaleźć ani na niebie, ani na ziemi, ani na morzu. Strzegli go kureci – półbogowie którzy zagłuszali jego płacz uderzeniami włóczni o tarczę.

Gdy Zeus podrośł, odszukał Metydę – tytankę oraz boginię roztropności lub przebiegłości. Poradziła mu, by skorzystawszy z protekcji matki, został podczas swe-

Nie łatwo było zwyciężyć Kronosa i tytanów.

W końcu **GAJA** wyjawiała Zeusowi, że pokona przeciwnika tylko wtedy, kiedy zdobędzie wsparcie tych, których **Kronos** zamknął w Tartarze.

go ojca. Tak też się stało. Następnie Zeus i Rea podali Kronosowi środek wywołujący wymioty. Kiedy władca świata wypił go, dopadły go konwulsje i zwymiotował najpierw kamień, a potem wszystkie połknięte uprzednio własne dzieci. (Warto dodać, że wspomniany kamień został później umieszczony w świątyni Apollona w Delfach.) W ten sposób rozpoczęła się dziesięcioletnia wojna tytanów z bogami olimpijskimi, znana jako tytanomachia.

Nie łatwo było zwyciężyć Kronosa i tytanów. W końcu Gaja wyjawiała Zeusowi, że pokona przeciwnika tylko wtedy, kiedy zdobędzie wsparcie tych, których Kronos zamknął w Tartarze. Zeus zstąpił więc do podziemi, zabił strażniczkę Kampe i uwolnił cyklopów oraz sturamiennych. Wdzięczni cyklopi podarowali mu piorun, który stał się odtąd atrybutem Zeusa i jego najgroźniejszą bronią.

Wkrótce doszło do ostatecznego starcia: Hades zakradł się do **KRONOSA** i ukradł mu broń, Posejdon cisnął trójzębem, by odwrócić jego uwagę, a **Zeus** uderzył w niego piorunem. Z kolei sturamienni zasypali gradem skał tytanów.

Odrąbiwszy zwycięstwo, trzej bracia rzucili losy o to, którymi częściami świata mają

rzządzić. Hadesowi przypadło państwo podziemne, Posejdonowi – morza i oceany, a Zeusowi – niebo. Odtąd władca bogów rezydował na Olimpie, gdzie znajdował się jego dwór i skąd sprawował rządy nad światem.

Zeus był najdostojniejszym z wszystkich bogów, bogiem nieba, co wskazuje na jego pochodzenie jako bóstwa koczowniczych ludów, które w prehistorycznych czasach podbiły Grecję: dla przemierzających bezkresne stepy wędrowców niebo nad głową było jedynym stałym elementem wszechświata. Jednocześnie Zeus był bogiem płodności, co z kolei każe domyślać się jego genezy jako bóstwa ludów osiadłych, najpewniej pradawnych Kreteńczyków. To właśnie jako taki zasłynął z licznych miłosnych związków z boginiami, nimfami oraz śmiertelniczkami. Zamiłowanie Zeusa do ziemskich kobiet tłumaczy się przeważnie tym, że każdy z greckich rodów chciał mieć właśnie jego wśród swoich przodków – stąd podania o romansach największego z bogów z ich protoplastkami.

Słynący z miłostek Zeus oficjalnie miał trzy żony. Pierwszą z nich była wspomniana Metyda, którą – idąc w ślady swojego ojca – poślubił, chcąc z jednej strony zagar-

ZEUS był najdostojniejszym z wszystkich bogów, bogiem **nieba**.

nać dla siebie jej mądrość, a z drugiej pragnąc zapobiec spełnieniu proroctwa, w myśl którego syn Metydy miał zrzucić Zeusa z olimpijskiego tronu. Kolejną małżonką Gromowładnego była Temida, bogini praw wiecznych, dzięki której Zeus stał się również opiekunem prawa oraz prawodawcą i patronem wyroczni. Ostatnią – i najważniejszą – poślubioną przez Zeusa boginią była jego siostra Hera.

Zeus często opuszczał Olimp i podróżował na Ziemię, by osobiście doglądać niektórych spraw. Był też opiekunem wróżbitów, gości, strażnikiem sprawiedliwości oraz nienaruszalności przysięg.

HEZJOD: NARODZINY BOGÓW (THEOGONIA)

„(...) Reję trapił ból straszny.

Lecz gdy już Dzeusa miała, ojca i bogów, i ludzi, na świat wydać, to wtedy prosiła kochanych rodziców (...) by obmyślili razem podstęp, ażeby tajemnie dziecię miłe powiła – Erynie spłaciła za ojca i za dzieci, które Kronos przebiegły był połknął. Oni zaś miłej córki prośb wysłuchali życzliwie, wyjawili jej także wszystko, co było sądzone Kronosowi królowi i jego dzielnemu synowi, i do Lyktos posłali, żyznej krainy na Krecie, gdy miała już na świat wydać najmłodsze z swych dzieci –

Dzeusa wielkiego; a jego przyjęła Ziemia ogromna,

by go wyżywić, a także wychować na Krecie rozległej. (...) Szybko wzrastały potem siła i członki wspaniałe tego młodego władcy; a kiedy lata minęły, oszukany podstępem z porady mądrej Ziemi wielki Kronos przebiegły swoje potomstwo wyrzygał, zwyciężony podstępem i siłą własnego syna”.

Przeł. Jerzy Lanowski

